

การศึกษาวิเคราะห์อุดมคติของการดำเนินชีวิตใน

พระพุทธศาสนากับคริสตศาสนา

The Study Analysis between the Idealistic Views of Living our Life in Buddhism and Christianity

¹สันติ ฉายศิลป์รุ่งเรือง, ²พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม

และ ³คงสฤษฎ์ แพงทรัพย์

¹Santi Chaisilaparungruang, ²Phramaha Mongkholkan Thitadhammo

and ³Khongsaris Pangthrap

^{1,2,3}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: Santi.chaisil@gmail.com

Received: June 6, 2025; **Revised:** July 23, 2025; **Accepted:** August 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาอุดมคติของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาอุดมคติของการดำเนินชีวิตในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก 3) เปรียบเทียบอุดมคติของการดำเนินชีวิตในทั้งสองศาสนา โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์นักบวชและผู้ปฏิบัติศาสนา ผลการวิจัยพบว่า 1) อุดมคติของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา เน้นการพึ่งตนเอง การเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและสรรพสิ่ง ที่เป็นไปตามเหตุปัจจัย (อิทัปปัจจยตา) และกฎแห่งกรรมมองโลกและชีวิตล้วนเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ การดำเนินชีวิตที่ดี คือการฝึกฝนตนเองให้ละกิเลส (โลภะ โทสะ โมหะ) เพื่อการดับทุกข์ ตามแนวทางอริยมรรค ซึ่งย่อเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา (ไตรสิกขา) บุคคลทั่วไปสามารถฝึกฝนด้วยศรัทธา และความเพียร ผ่านการบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา เพื่อให้จิตบริสุทธิ์และเกิดปัญญา โดยมีเป้าหมาย ระดับต้น เพื่อความสงบสุขภายในตนและสันติสุขในสังคม ระดับกลาง เพื่อการสั่งสมบุญเพื่อภพภูมิที่ดีในอนาคต และระดับสูงสุด เพื่อหลุดพ้นจากวัฏสงสาร (พระนิพพาน) 2) อุดมคติของการดำเนินชีวิตในคริสตศาสนา มีรากฐานมาจาก ความหวัง ความเชื่อ และความรัก ผ่านการพึ่งพาพระเจ้า การมีศรัทธาในพระเยซูคริสต์ และการดำเนินชีวิตตามพระบัญญัติ โดยเฉพาะเรื่อง ความรักอย่างไม่มีเงื่อนไขต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ ด้วยจิตใจเมตตา เสียสละ และให้อภัย การปฏิบัติผ่านการอธิษฐานภาวนา การเข้าร่วมศีลศักดิ์สิทธิ์ และการทำความดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป้าหมายสูงสุด คือ ความรอดนิรันดร์และการได้อยู่ร่วมกับพระเจ้าในอาณาจักรสวรรค์ ส่วนเป้าหมายรองลงมา คือ ความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณกับพระเจ้าที่

แนบแน่น และการร่วมสร้างอาณาจักรแห่งพระเจ้าให้เกิดขึ้นบนโลกนี้ในชีวิตประจำวัน 3) แม้ทั้งสองศาสนาจะมีกรอบความเชื่อและเทววิทยาต่างกัน แต่ต่างมุ่งเน้นการยกระดับจิตใจให้พ้นจากกิเลสหรือบาป พระพุทธศาสนาเน้นการพึ่งตนเองด้วยการฝึกฝนปฏิบัติเพื่อเข้าถึงการหลุดพ้นจากทุกข์ คริสตศาสนาเน้นการพึ่งพาพระคุณและพระบัญญัติของพระเจ้า ทั้งสองศาสนาสอนให้ดำเนินชีวิตที่ดีด้วยคุณธรรมภายในและจิตวิญญาณที่บริสุทธิ์ นำไปสู่ความสงบ สุข สันติ ทั้งต่อตนเองและสังคม

คำสำคัญ : อุดมคติ; แนวทางการดำเนินชีวิต; ศาสนาในชีวิตประจำวัน; คุณธรรมร่วม

Abstract

This research article aims to 1) examine the ideal of life in Theravāda Buddhism, 2) examine the ideal of life in Roman Catholic Christianity, and 3) compare these ideals across the two traditions. Adopting a qualitative design, the research draws on documentary analysis and semi-structured interviews with clergy and committed practitioners to elicit normative teachings and lived interpretations. Findings reveal that, in Theravāda Buddhism, the ideal of life centers on self-reliant cultivation grounded in an understanding of conditionality (*idappaccayatā*), the law of *kamma* (action and its results), and the Three Marks of Existence (*tilakkhaṇa*). A good life is one that trains to abandon the defilements (*kilesa*: *lobha*, *dosa*, *moha*) by following the Noble Eightfold Path, summarized as the Threefold Training (*sīla-samādhi-paññā*). Ordinary persons cultivate these aims through *dāna* (generosity), *sīla* (moral discipline), and *bhāvanā* (meditation), purifying the mind and fostering wisdom. The proximate goal is personal tranquility and social harmony; the intermediate goal is the accumulation of merit conducive to favorable rebirth; and the ultimate goal is liberation from *samsāra* (*Nibbāna*). In Roman Catholic Christianity, the ideal of life is rooted in the theological virtues of faith, hope, and charity (*agapē*), expressed through trustful reliance on God, faith in Jesus Christ, and obedience to the divine commandments—especially the unconditional love of God and neighbor. The path is enacted through prayer, participation in the sacramental life, and works of charity and justice toward oneself, others, and society. The ultimate goal is eternal salvation and communion with God in the Kingdom of Heaven; proximate aims include deepening one's spiritual relationship with God and cooperating in the realization of God's Kingdom in daily life. Despite divergent doctrinal frameworks, both traditions seek the transformation of the person beyond defilement or sin. Theravāda emphasizes self-cultivation toward the cessation of suffering, whereas Catholic Christianity emphasizes reliance on divine

grace and the moral law. Both commend a virtuous life animated by interior purity and spiritual integrity, ordered toward authentic peace and well-being for individuals and society.

Keywords: Ideal of Life; Living Style; Religion in daily life; Shared Value

บทนำ

ในโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายสืบเนื่องความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผู้คนต่างแสวงหาความหมายและแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มั่นคงและมีคุณค่า ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม และความถดถอยทางศีลธรรม อุดมคติทางศาสนาจึงอาจควรกลับมาเป็นประเด็นสำคัญในการเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมและมั่นคงได้ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์ การวิจัยที่ตีควรมิตรกระในการเลือกกรณีศึกษาที่ไม่แสดงให้เห็นอคติในการเลือกแต่ควรแสดงเหตุผลทางวิชาการที่มีหลักฐานน่าเชื่อถือได้ว่าเหตุใดจึงเลือกศึกษาสองศาสนา และสะท้อนภาพข้อความที่มาก่อนหน้าอย่างมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้อย่างไร ซึ่งเป็นศาสนาสำคัญนี้ จะใช้เกณฑ์ใดในการตัดสินว่าศาสนาใดสำคัญ และศาสนาอื่น ๆ นอกเหนือไปจากสองศาสนาข้างต้นไม่มี หรือมีไม่เข้าเกณฑ์อย่างไร ต่างมีรากฐานทางจิตวิญญาณและแนวคิดเรื่องเป้าหมายชีวิตที่ลุ่มลึกและสอดคล้องกับการพัฒนาชีวิตทั้งในระดับบุคคลและสังคม

งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงระบบคุณค่า ศีลธรรม และเป้าหมายสูงสุดที่ศาสนิกชนทั้งหลายพึงได้ศึกษา ทบทวน และนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แนวทางของพระพุทธศาสนาเน้น "ไตรสิกขา" คือการศึกษาปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา และสำหรับประชาชนทั่วไปจะเน้นที่การบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งก็จัดว่าเป็นไตรสิกขาที่แยกส่วนของศีล ออกมาเป็น ทาน กับ ศีล และรวมสมาธิ กับ ปัญญา เข้ามาเป็น ภาวนา อันเป็นเครื่องมือที่จะช่วยปลดละกิเลสให้เบาบางลง ปล่อยวางความยึดติด มีสติอยู่กับปัจจุบัน เกิดความสงบเย็นขึ้นภายในจิตใจ และดับทุกข์ที่เกิดขึ้นได้ ไปจนหมดสิ้น หลุดพ้นถึงพระนิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2555)

ส่วนคริสต์ศาสนาเน้นการดำเนินชีวิตด้วยศรัทธา การเชื่อฟังพระเจ้า และความรักแบบไม่มีเงื่อนไข ทั้งต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ทุกคน รวมถึงการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามบัญญัติ 10 ประการ (อพยพ 20:1-17 พระคัมภีร์พันธสัญญาเก่า) อันเป็นวิถีทางที่จะได้สัมผัสพระเจ้าอย่างใกล้ชิดและสร้างอาณาจักรสวรรค์ให้เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินชีวิตอยู่ และไปสู่ ความรอดนิรันดร์ คือการได้ไปอยู่ร่วมกับพระเจ้าในอาณาจักรสวรรค์เมื่อจากโลกนี้ไปแล้ว (บาทหลวงวุฒิเลิศ แหล่งอม, 2555)

การศึกษาวิเคราะห์ทั้งสองศาสนาในมิติของหลักการ วิธีการ และเป้าหมาย จึงเป็นแนวทางเชิงบูรณาการให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงอุดมคติในการดำเนินชีวิตของแต่ละศาสนา ซึ่งรวมถึงการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความต่าง ที่สามารถพัฒนาปัญญา อันนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ ดงาม สงบ สุข สันติ ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน

แรงจูงใจในการวิจัยนี้เกิดจากความต้องการค้นหาความหมายของชีวิตและแนวทางการดำเนินชีวิตที่สามารถสร้างความสมดุล ความสงบสุข และเสริมสร้างสังคมการอยู่ร่วมกันที่งดงาม ในโลกยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าอุดมคติทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการตอบโจทย์ดังกล่าว การศึกษาวิเคราะห์อุดมคติของพระพุทธศาสนา และ คริสต์ศาสนา จึงเป็นการเปิดพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยหวังว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาชีวิตตนเองและขยายผลสู่ระดับสังคม รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาองค์ความรู้ต่อไปในอนาคต

คำถามในการวิจัยคืออะไร? ศึกษาเรื่องนี้แล้วมีประโยชน์อะไร อย่างไร สร้างข้อถกเถียงทางวิชาการในเรื่องใด ควรจะนิยามว่า “อุดมคติ” ในงานที่ศึกษานี้มีความหมายถึงอะไร อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อุดมคติในการดำเนินชีวิตของพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อุดมคติในการดำเนินชีวิตของคริสต์ศาสนา
3. เพื่อเปรียบเทียบอุดมคติในการดำเนินชีวิตของพระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับอุดมคติของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์โดยอาศัยหลักวิธีวิทยาทางปรัชญาและศาสนา เน้นการตีความแนวคิดหลักในคัมภีร์ต้นฉบับ และตรวจสอบความหมายของหลักคำสอนในเชิงปรัชญาศาสนา พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากความเชี่ยวชาญ ความสามารถในการอธิบายหลักคำสอน และประสบการณ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ในพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยพระภิกษุ 3 รูป และฆราวาสผู้เชี่ยวชาญ 2 คน และ กลุ่มผู้รู้ในคริสต์ศาสนา จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยบาทหลวง 1 ท่าน และคริสต์ศาสนิกชนผู้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งอีก 4 ท่าน พร้อมจัดทำหนังสือขอความยินยอม เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ วิธีการ และการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1) ปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และ พระคัมภีร์ไบเบิล (The Bible) ภาคพันธสัญญาเดิม (Old Testament) และ ภาคพันธสัญญาใหม่ (New Testament) 2) ทุติยภูมิ (Secondary Sources) ที่เกี่ยวกับอุดมคติการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาของไทยและต่างประเทศ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิชาการ บทความวิชาการจากวารสาร สื่อตีพิมพ์ สารานุกรม เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์

รายงานวิจัยผลงานทางวิชาการของนักการศึกษาและนักวิชาการทั่วไป ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีแหล่งที่มาจาก (ก) Hardcopy Information (ข) Softcopy Information (ค) Information จาก Websites และ (ง) Information จาก Social Medias

ขั้นตอนที่ 2 เลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่จำกัดคำตอบ เป็นการสัมภาษณ์ที่เป็นแบบปลายเปิด เพื่อหาความรู้และรวบรวมความคิดเห็นต่างๆของบุคคลในศาสนานั้นๆ เพื่อประกอบการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ พระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย พระภิกษุ 3 รูป ฆราวาสชาวพุทธผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนา 2 คน และคริสต์ศาสนา จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย บาทหลวง 1 ท่าน คริสต์ศาสนิกชนผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในคริสต์ศาสนา 5 ท่าน โดยมีการจัดทำเอกสารขอความยินยอมการวิจัยให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกรูป/ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปดำเนินการด้วยตนเอง โดยสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ได้ผ่านการตรวจพิจารณาจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับการยินยอมให้สัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษร

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสารเชิงคัมภีร์และเอกสารหนังสือเชิงวิชาการ พร้อมทั้งข้อมูลที่เกิดจากการถอดเทปการสัมภาษณ์ มาสังเคราะห์เปรียบเทียบสะท้อนให้เห็นความแตกต่าง ความเหมือน และจุดเน้นของแนวคิดคำสอน รวมถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องหรือแตกต่างจากหลักคำสอน

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอเผยแพร่ผลงานวิจัย โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยได้นำไปสู่การจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์เพื่อสอบป้องกัน และเผยแพร่สู่สาธารณะในรูปแบบบทความวิจัยที่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบในเชิงวิชาการ และเน้นการอธิบายให้เข้าใจง่าย มีความเป็นกลาง และเป็นไปตามจรรยาบรรณทางวิชาการ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า อุดมคติของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ หลักการ วิธีการเข้าถึงหรือปฏิบัติ และเป้าหมาย ดังนี้

1.1 หลักการ อุดมคติของพระพุทธศาสนา เน้นที่ ทุกข์และการดับทุกข์ โดยใช้หลักไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 และกฎแห่งกรรมที่เป็นไปตามเหตุและปัจจัยตามหลักอิทัปปัจจยตา ซึ่งมุ่งปลูกฝังความเข้าใจในความจริงที่เป็นธรรมชาติของชีวิต และความไม่ยึดมั่นถือมั่นในทุกสรรพสิ่ง มีเป้าหมายเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ เพื่อความสงบสุขภายในจิตใจที่แท้จริง และการเข้าถึงพระนิพพานในขั้นสูงสุด แนวคิดเหล่านี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสังเกตและพิจารณาสถานะต่าง ๆ ตามความเป็นจริงที่ปรากฏเข้ามาในชีวิต โดยไม่ต้องอาศัยศรัทธาในสิ่งเหนือธรรมชาติ ผู้ปฏิบัติตามอุดมคตินี้ต้องอาศัยการฝึกจิตเพื่อให้เกิดสติปัญญาอย่างลึกซึ้ง จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในตนเองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังเชื่อว่า การดำเนินชีวิตด้วยจิตใจที่มีเมตตา กรุณา และไม่ยึดมั่นถือมั่น ย่อมนำไปสู่ความสงบสุขทั้งในระดับบุคคลและสังคมโดยรวม

1.2 วิธีการเข้าถึง การเข้าถึงอุดมคติในพระพุทธศาสนา ผ่านการปฏิบัติหรือบำเพ็ญ ทาน ศีล และภาวนา ที่เป็นไปตามแนวทางของอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลัก ซึ่งเป็นเครื่องมือฝึกฝนกาย วาจา ใจ เพื่อการพัฒนาตนในทุกระดับ ทั้งทางศีลธรรม จริยธรรม สติ สมาธิ และปัญญา โดยมี ทาน และศีล เป็นรากฐานที่สำคัญ ที่จะทำให้การภาวนานำไปสู่หนทางพัฒนาให้เกิดสติและปัญญาอย่างยั่งยืน พระพุทธศาสนาเน้นการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเจตนาและจิตใจที่บริสุทธิ์ กับภาวะจิตที่ตั้งมั่น การประพฤติปฏิบัติควรดำเนินไปในทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) อันเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยหลีกเลี่ยงความสุดโต่ง และเสริมสร้างความสมดุลของชีวิตให้เกิดขึ้น การเข้าถึงอุดมคติตามหลักพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงการกระทำภายนอก แต่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยมีสติและปัญญาที่จะถูกพัฒนาให้มีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีศรัทธาที่ถูกต้อง อาศัยความเพียร ความอดทน ตามหลักอิทธิบาท 4 และการมีสติรู้เท่าทันจิตใจของตนเองอยู่ตลอดเวลา

1.3 เป้าหมาย อุดมคติของพระพุทธศาสนาในด้านเป้าหมายสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) ได้แก่ ความสุข ความมั่นคง และความสงบในชีวิตประจำวัน อันจะส่งผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม 2) ประโยชน์ในภพหน้า (สัมปรายิกัตถะ) ได้แก่ การสั่งสมบุญจากการกระทำที่เป็นกุศลต่าง ๆ ผ่านการบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา และการไปเกิดในภูมิที่ดี ตามความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด (สังสารวัฏ) และ 3) ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถะ) คือการบรรลุนิพพานหรือหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินชีวิตตามแนวทางในพระพุทธศาสนา การมุ่งสู่เป้าหมายทั้งสามนี้ต้องอาศัยการพัฒนาตนอย่างเป็นลำดับขั้น ทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ โดยมีการฝึกฝนทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง ผ่านการบำเพ็ญ ทาน ศีล และภาวนา อยู่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ การบรรลุเป้าหมายสูงสุดจะต้องอาศัยการรู้แจ้งเห็นจริง ในอริยสัจ 4 เห็นการเกิดดับของทุกสรรพสิ่งตามหลักไตรลักษณ์ จนเกิดการดับกิเลสตัณหา และการละวางอัตตาตัวตนอย่างสิ้นเชิง

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า อุดมคติของการดำเนินชีวิตในคริสต์ศาสนา โดยแบ่งการศึกษา ออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ หลักการ วิธีการเข้าถึงหรือปฏิบัติ และเป้าหมาย ดังนี้

2.1 หลักการ อุดมคติของคริสต์ศาสนาตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อ ความศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว ความรักต่อเพื่อนมนุษย์และพระเจ้าอย่างไม่มีเงื่อนไข และ ความรอดนิรันดร์ (Eternal Salvation) หรือความหวังในการมีชีวิตนิรันดร์ร่วมกับพระเจ้าบนสวรรค์ โดยมีหลักคำสอนจากพระเยซูคริสต์เป็นศูนย์กลาง คริสต์ชนได้รับการเชื่อเชิญให้ดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของพระคริสต์ โดยถือหลักความรัก (Agape) เป็นบัญญัติสูงสุด ซึ่งรวมถึงการรักพระเจ้าและรักเพื่อนมนุษย์อย่างไม่มีเงื่อนไข คริสต์ศาสนายืนยันว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่ากันเนื่องจากถูกสร้างขึ้นตามพระฉายาของพระเจ้า และด้วยเหตุนี้ทุกคนจึงควรได้รับความรักและความเคารพจากผู้อื่นเท่าเทียมกัน หลักความรักนี้ยังครอบคลุมถึงการให้อภัย ความเมตตา และการเสียสละเพื่อผู้อื่น รวมถึงการยึดมั่นในพระบัญญัติสิบประการ (Ten Commandments) ที่จะคอยควบคุมความประพฤติของตนที่มีต่อผู้อื่นอย่างเคร่งครัด และการมีส่วนร่วมในชีวิตแห่งศีลศักดิ์สิทธิ์ภายใต้พระศาสนจักรที่ทำให้คริสตชนได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่แนบแน่นอยู่กับพระเจ้าตลอดเวลา หลักการอุดมคติของคริสต์

ศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในระดับศีลธรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงมิติของความรักความเมตตาต่อผู้อื่น และการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อีกด้วย

2.2 วิธีการเข้าถึง วิธีการเข้าถึงอุดมคติในคริสต์ศาสนาเน้นที่ 1) การดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องตรงกับพระประสงค์ของพระเจ้าตามหลักศีลธรรมและบัญญัติของศาสนา ผ่านการกระทำที่แสดงถึง ความรัก ความเมตตา การให้อภัย ความซื่อสัตย์ยุติธรรม ความถ่อมตน การเสียสละรับใช้ผู้อื่น และการดำเนินชีวิตตามพระบัญญัติสิบประการ (Ten Commandments) อย่างเคร่งครัด 2) การสร้างสัมพันธ์กับพระเจ้าอย่างต่อเนื่อง ผ่านการปฏิบัติกิจศาสนาและการมีส่วนร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ในศาสนจักร เช่น ศีลมหาสนิท การรับศีลศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ กรสารภาพบาป เป็นต้น 3) การมีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือผู้คนที่ทุกข์ในสังคม เสริมให้เกิดความสุขสันติ อันเป็นการสะท้อนความรักของพระเจ้าไปสู่ผู้อื่น ผ่านการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมให้เกิดความยุติธรรมและสันติภาพ การเป็นแบบอย่างที่ดีกับครอบครัวและชุมชน 4) การภาวนาอธิฐานอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างชีวิตจิตใจให้ใกล้ชิดกับพระเจ้ามากยิ่งขึ้น เช่น การสวดสวดประจำ การอ่านบทภาวนา การรำพึงส่วนตัว การปลีกวิเวก เป็นต้น

2.3 เป้าหมาย เป้าหมายของอุดมคติในคริสต์ศาสนา คือ การผจญชีวิตทางโลกเข้ากับชีวิตฝ่ายจิต วิญญาณอย่างสมดุล เพื่อก้าวไปสู่จุดหมายสูงสุด คือ การเข้าถึง ความรอดนิรันดร์ (Eternal Salvation) เพื่อการมีชีวิตนิรันดร์ร่วมกับพระเจ้าในสวรรค์ คริสต์ชนเชื่อว่าความรอดนิรันดร์นี้มาจากพระพรชาน (พระพรที่พระเจ้าประทานให้มนุษย์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน) ของพระเจ้า ซึ่งได้ประทานผ่านการไถ่บาปโดยพระเยซูคริสต์ และคริสตชนได้รับพระพรชานนี้ ผ่านความเชื่อ ความหวัง การสารภาพบาป และการดำเนินชีวิตตามพระประสงค์ อนึ่งความรอดนิรันดร์ มิได้จำกัดเฉพาะช่วงเวลาหลังความตายเท่านั้น คริสต์ศาสนาเชื่อว่าพระเจ้าทรงเป็นศูนย์กลางของการดำรงอยู่ในทุกขณะ จึงหมายรวมถึงความรอดส่วนตนที่เกิดขึ้นในชีวิตปัจจุบัน ที่เปี่ยมด้วยความสุข สงบ สันติ ความรักภายในจิตใจ และด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เสริมสร้างสังคมแห่งความรัก ความยุติธรรม และสันติสุข เปรียบเหมือนการได้เข้าไปสัมผัสอาณาจักรสวรรค์ที่ได้เกิดขึ้นบนโลกนี้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แม้พระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาจะมีรากฐานทางความเชื่อที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านปรัชญา เทววิทยา และเป้าหมายสูงสุด แต่หากพิจารณาในแง่ของการประยุกต์หลักธรรมคำสอนมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้ง 2 ศาสนานี้มีจุดร่วมที่คล้ายคลึงในหลายประเด็น โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรมความดีพื้นฐาน และการประพฤติปฏิบัติทางจริยธรรมทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม การเปรียบเทียบอุดมคติของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ หลักการวิธีการเข้าถึงหรือปฏิบัติ และเป้าหมาย ดังนี้

3.1 หลักการ พระพุทธศาสนาเน้นการพึ่งตนเอง ความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตและการดับทุกข์ด้วยปัญญาที่เกิดจากการสังเกต พินิจพิจารณา และฝึกฝนตนเองอย่างลึกซึ้งผ่านแนวทางของไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อไปสู่พระนิพพาน ในขณะที่คริสต์ศาสนาเน้นการพึ่งพาพระเจ้าในฐานะองค์ความรักผู้ทรง

สร้างและประทานชีวิตแก่สรรพสิ่ง โดยเชื่อว่าการดำเนินชีวิตตามพระประสงค์ของพระองค์จะนำพามนุษย์ไปสู่ความรอดนิรันดร์

3.2 วิธีการเข้าถึง พระพุทธศาสนาเน้นการปฏิบัติทาน ศีล ภาวนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการฝึกฝนที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทานช่วยลดความโลภ ศีลช่วยควบคุมพฤติกรรมไม่ให้เบียดเบียนตนและผู้อื่น และภาวนาเป็นการฝึกจิตให้สงบ มีสติ และพัฒนาปัญญาเพื่อรู้เท่าทันความจริงของชีวิต ในขณะที่คริสต์ศาสนาเน้นความรักต่อพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ การภาวนา (เพื่อการขอ การขอขอบคุณ การสรรเสริญพระเจ้า ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับพระองค์) บทบัญญัติ 10 ประการ (ศีลธรรม) และการดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระเยซู (การแสดงความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์) วิธีการของทั้งสองศาสนา แม้จะแตกต่างกันในรูปแบบ แต่ล้วนมุ่งพัฒนา 'จิตวิญญาณภายใน' และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณธรรมจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีชีวิตที่สงบ สันติ และเปี่ยมด้วยความหมาย

3.3 เป้าหมาย เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือการหลุดพ้นจากทุกข์และเข้าสู่พระนิพพาน ซึ่งหมายถึงภาวะที่พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดและกิเลสทั้งปวง โดยผ่านการรู้แจ้งในอริยสัจ 4 สามารถพัฒนาปัญญาจนเกิดการเห็นแจ้งความจริงในธรรมชาติของชีวิตตามหลักไตรลักษณ์ ขณะที่เป้าหมายในคริสต์ศาสนา คือการได้รับความรอดและมีชีวิตนิรันดร์ร่วมกับพระเจ้าในสวรรค์ ความรอดในคริสต์ศาสนาเกิดจากความเชื่อในพระเยซูคริสต์ในฐานะพระบุตรของพระเจ้าผู้ไถ่บาป และการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับคำสอนของพระองค์ ความต่างของเป้าหมายในเชิงเทววิทยา คือ พระพุทธศาสนา ไม่ยึดถือพระเจ้า ในขณะที่ คริสต์ศาสนา เน้นความเชื่อและการไว้วางใจในพระเจ้า แต่ทั้งสองศาสนาต่างก็ชี้ให้เห็นว่า ชีวิตที่ดีคือชีวิตที่พ้นจากความทุกข์ ความสับสน และการยึดติดในสิ่งสมมุติ การหลุดพ้นในพุทธศาสนาคือการดับทุกข์ด้วยปัญญา ส่วนในคริสต์ศาสนา คือการกลับคืนสู่ความสัมพันธ์ที่สมบูรณ์กับพระเจ้า อันนำไปสู่ชีวิตที่สงบ สันติ และเปี่ยมด้วยความหมายทั้งในโลกนี้และชีวิตหน้า รวมถึงการแสดงความมุ่งมั่นที่จะยกระดับจิตใจมนุษย์ให้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ด้วยจิตสำนึกแห่งความรัก ความเมตตา และความหวังต่อความดีที่ยิ่งใหญ่

จากการสังเคราะห์เปรียบเทียบเชิงหลักการ วิธีการ และเป้าหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังนำไปสู่การสร้าง “กรอบแนวคิดจริยธรรมร่วม” ที่มีศักยภาพในการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและส่งเสริม การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อแยกองค์ประกอบทั้งสาม ได้แก่ หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของแต่ละศาสนาออกมาเปรียบเทียบจะพบว่าทั้งสองต่างมีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจน เช่น พุทธศาสนา เน้นการพึ่งตนด้วยสติปัญญา ขณะที่คริสต์ศาสนาเน้นความรักและศรัทธาต่อพระเจ้า แต่กลับมีจุดร่วมสำคัญในระดับคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความรัก การให้อภัย เมตตา และความเสียสละ ซึ่งสามารถถ่ายทอดและฝึกฝนผ่านวิธีการทางศาสนาที่แตกต่างกันไป ดังแสดงในภาพไดอะแกรมต่อไปนี้

ภาพที่ 1 : อุดมคติของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า อุดมคติของพระพุทธศาสนา เสนอแนวทางการดำเนินชีวิตที่มุ่งหมายไปสู่ความหลุดพ้นจากความทุกข์ ด้วยการฝึกฝนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่นำไปสู่การดับทุกข์โดยไม่ต้องพึ่งพิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือพระเจ้า หากแต่เน้นการใช้สติและปัญญาในการพิจารณาธรรมชาติของชีวิต ตามที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) อธิบายในหนังสือ “พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย” (2555) ว่า “ไตรสิกขา คือ การฝึกปรือความประพฤติ การฝึกปรือจิต และการฝึกปรือปัญญา ชนิดที่ทำให้แก้ปัญหามนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุข และความเป็นอิสระแท้จริง” สำหรับวิธีการเข้าถึงอุดมคติทางพระพุทธศาสนา นั้น มุ่งเน้นการบำเพ็ญทาน รักษาศีล และภาวนา เพื่อขัดเกลาจิตใจให้มีความสะอาด สงบ และพร้อมต่อการพัฒนาไปสู่ปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริง ซึ่งหนังสือ “ศีล สมาธิ ปัญญา” โดยวสิน อินทสระ (2561) ได้กล่าวว่า “การเจริญสติในชีวิตประจำวันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตให้ตั้งมั่นและนำไปสู่การพิจารณาเห็นตามความเป็นจริงอย่างลึกซึ้ง อันเป็นวิธีการนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน”

พระนิพพาน ที่แสดงถึงเป้าหมายสูงสุดในชีวิต หมายถึงการดับสนิทแห่งกิเลส ตัณหา และอาสวะ เป็นภาวะอันบริสุทธิ์สงบ และเป็นอิสระภาพสูงสุดจากวิภวภูตสังสาร ท่านพุทธทาสภิกขุ (2558) ใน คู่มือมนุษย์ ได้ อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า “พระนิพพานไม่ใช่สิ่งลึกลับหรืออยู่ไกลเกินเอื้อม หากแต่เป็นสภาพจิตที่ปราศจากอุปาทาน และสามารถเข้าถึงได้ด้วยการฝึกฝนทางจริยธรรม สมาธิ และปัญญาอย่างต่อเนื่อง” แนวทางดังกล่าว

ได้รับการสนับสนุนในงานวิจัยของพระศราวฑู อภินนุโธ (2563) ที่อธิบายว่า “อุดมคติของพระพุทธศาสนามีความเป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยมีเป้าหมายเพื่อหลุดพ้นจากทุกข์ผ่านการฝึกฝนตนเองอย่างมีระบบ โดยเฉพาะการบำเพ็ญทาน ศีล และภาวนา เป็นแนวทางที่ยกระดับชีวิตและพัฒนาจิตใจของมนุษย์ไปสู่ภาวะที่สงบเย็นและมีความสุขที่แท้จริง” ดังนั้น อุดมคติของพระพุทธศาสนาจึงมิใช่เพียงแนวคิดเชิงปรัชญา หากแต่เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคน โดยไม่จำกัดศาสนา วัฒนธรรม หรือยุคสมัย เป็นแนวทางที่ยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้เข้าใจภาวะสงบเย็นจากภายในอย่างแท้จริง

2. ผลการวิจัยพบว่า อุดมคติของการดำเนินชีวิตในคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อในพระเจ้าผู้ทรงสร้างมนุษย์ตามพระฉายาของพระองค์ (ปฐมกาล 1:26) และความรักอันไม่มีเงื่อนไข (Agape) ซึ่งปรากฏอย่างเด่นชัดในพระคัมภีร์ใหม่ โดยเฉพาะคำสอนของพระเยซูคริสต์ที่ให้รักพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์เป็นบัญญัติสูงสุด (มัทธิว 22:37-39) อุดมคตินี้เน้นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ผ่านทางพระคริสต์ผู้ทรงเป็นแบบอย่างแห่งชีวิตและความรัก “เราคือทางนั้น คือความจริง และคือชีวิต ไม่มีใครมาถึงพระบิดาได้นอกจากมาทางเรา” (ยอห์น 14:6) หลักการสำคัญที่หล่อหลอมอุดมคติคริสตชนประกอบด้วยความเชื่อ (Faith) ความหวัง (Hope) และความรัก (Charity) ซึ่งได้รับการยืนยันในพระธรรม 1 โครินธ์ 13:13 ว่า “บัดนี้มีสามสิ่งคือ ความเชื่อ ความหวัง และความรัก แต่ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือความรัก” โดยการดำเนินชีวิตตามอุดมคตินี้ คริสตชนจะต้องมีความรักต่อพระเจ้าอย่างสุดหัวใจ และแสดงออกผ่านความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ด้วยความเมตตา การให้อภัย และการเสียสละ เช่นเดียวกับที่พระคริสต์ทรงกระทำบนไม้กางเขน ซึ่งเป็นแบบอย่างสูงสุดแห่งความรัก (ยอห์น 15:13) ดังที่บาทหลวงวุฒิเลิศ แห่งล้อม อธิบายไว้ในหนังสือ “หลักธรรมคำสอนคาทอลิก” (2555) ว่า “ความรักและศรัทธาเป็นรากฐานของชีวิตคริสตชน ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถมุ่งสู่ความรอดนิรันดร์และการอยู่ร่วมกับพระเจ้าในอาณาจักรสวรรค์” และวอร์เร็น (2551) กล่าวในหนังสือ หนทางแห่งชีวิต อย่างชัดเจนว่า “ชีวิตที่ดีนั้นไม่ได้อยู่ที่ความสำเร็จภายนอกหรือทรัพย์สินสมบัติ หากแต่อยู่ที่การรู้จักคุณค่าของตนเองผ่านการมีความสัมพันธ์กับพระเจ้า และการดำเนินชีวิตด้วยความรักและการรับใช้ผู้อื่น เพราะ ชีวิตที่แท้จริงเริ่มต้นเมื่อเรามีพระเจ้าอยู่ในใจและรักผู้อื่นเหมือนที่พระเจ้าทรงรักเรา”

วิธีการเข้าถึงอุดมคติคริสตชนด้วยการภาวนา การอธิษฐาน การเข้าร่วมพิธีกรรมในศาสนจักร โดยเฉพาะการรับศีลศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะศีลมหาสนิทซึ่งถือเป็นศูนย์กลางของความเชื่อคาทอลิก เป็นการเข้าร่วมกับการเสียสละของพระคริสต์ และเป็นการรับพระคริสต์เข้าสู่จิตใจเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตฝ่ายจิตวิญญาณ (ยอห์น 6:53-56) นอกจากนี้ยังรวมถึงการอ่านพระคัมภีร์ การสารภาพบาป และการดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับบาทหลวงวุฒิเลิศ แห่งล้อม ได้เขียนในหนังสือ “หลักธรรมคำสอนคาทอลิก” (2555) ว่า “ศีลศักดิ์สิทธิ์เป็นหนทางที่พระพรหษทานของพระเจ้าถูกมอบให้แก่คริสตชน เพื่อช่วยให้พวกเขาเจริญชีวิตในความเชื่อ ความหวัง และความรัก” เป้าหมายสูงสุดของอุดมคติในคริสต์ศาสนา คือ “ชีวิตนิรันดร์” (Eternal Life) ที่จะได้อยู่ร่วมกับพระเจ้าอย่างสงบสุข ซึ่งไม่ใช่เพียงผลลัพธ์หลังความตาย แต่คือสภาวะของการหลอมรวมกับพระเจ้าในปัจจุบันที่คริสตชนสามารถสัมผัสได้ผ่านการดำเนินชีวิตอย่างมีความรักและความ

เชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ โดยสอดคล้องกับพระธรรมยอห์น 17:3 ที่กล่าวว่า “ชีวิตนิรันดร์ก็คือการที่เขารู้จักพระองค์ พระเจ้าองค์เดียวแท้จริง และรู้จักพระเยซูคริสต์ผู้ที่พระองค์ทรงส่งมา” แนวทางเหล่านี้จึงมิใช่เพียงคำสอนเชิงศาสนา แต่เป็นแนวทางการพัฒนาจิตใจ ที่ยกระดับชีวิตของผู้คนให้มีจิตสำนึกแห่งความดี ความจริง และความรักต่อเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง

3. ผลการวิจัยพบว่า แม้พระพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจะมีรากฐานความเชื่อและภาษาเชิงเทววิทยาที่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองศาสนาต่างมีเป้าหมายร่วมในการยกระดับจิตใจมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ ความสับสน และความยึดมั่น โดยพระพุทธศาสนาเน้นการพึ่งตนเองและการหลุดพ้นจากทุกข์ผ่านการฝึกฝนตนเองตามหลักอริยสัจ 4 และไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ที่ทำให้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุข และความเป็นอิสระแท้จริง” ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของท่านพุทธทาส อินทปัญโญ (2558) ที่ว่า “จิตที่ได้รับการฝึกดีแล้วย่อมนำมาความสุขมาให้” โดยมีเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือพระนิพพาน อันเป็นภาวะที่สิ้นสุดแห่งตัณหา ความยึดมั่น และความทุกข์อย่างแท้จริง ในด้านของคริสต์ศาสนา เน้นการพึ่งพาพระเจ้าผู้ทรงเป็นองค์แห่งความรัก (Agape) โดยมุ่งสู่ความรอดนิรันดร์ และการอยู่ร่วมกับพระเจ้าในอาณาจักรสวรรค์ ผ่านการดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระเยซูคริสต์ ได้แก่ ความรัก ความเชื่อ และความหวัง ตามคำกล่าวในพระคัมภีร์มัทธิว 22:37-39 และ 1 โครินธ์ 13:13 ว่า “บัดนี้มีความเชื่อ ความหวัง และความรัก แต่ความรักยิ่งใหญ่ที่สุด” และในยอห์น 17:3 กล่าวว่า “การรู้จักพระเจ้าและพระเยซูคริสต์นั้น คือชีวิตนิรันดร์” วุฒิเลิศ แห่งล้อม (2555) อธิบายเพิ่มเติมว่า “ความรักในคริสต์ศาสนาเป็นหัวใจของพระบัญญัติทุกประการ และเป็นคุณธรรมสูงสุดของการเป็นคริสตชนที่แท้จริง” ขณะที เอ็น.แอล. วอร์เร็น (2554) ได้ย้ำว่า “การมีจิตแห่งการให้อภัย การรักเพื่อนมนุษย์ และการรับผิดชอบต่อสังคม คือหัวใจของชีวิตคริสตชนที่แท้จริง” ทั้งนี้ ยังรวมถึงการภาวนา การรับศีลศักดิ์สิทธิ์ และการเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งพระเยซูทรงตรัสว่า “ไม่มีใครมีความรักยิ่งใหญ่กว่าการสละชีวิตเพื่อมิตรของตน” (ยอห์น 15:13)

การเปรียบเทียบนี้สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของพระศราวุธ อภินนโท (2563) ซึ่งระบุว่า “ทั้งสองศาสนามีแนวทางต่างกันแต่มีเป้าหมายร่วมในการพัฒนาจิตใจให้สงบและบริสุทธิ์ พร้อมส่งเสริมจริยธรรมร่วม เช่น ความรัก ความเมตตา การให้อภัย และความเสียสละ ซึ่งเป็นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุข” รายงานการวิจัยของ สรรเสริญ อินทร์ตัน ฐิตินยา เนตรวงษ์ ศิริมา สุวรรณศรี สุริยะ เจียมประชา นรกร และ จักรพันธ์ คำแก้ว. (2562) ยังยืนยันไปในแนวทางเดียวกัน โดยกล่าวว่า “แม้หลักความเชื่อของพุทธ อิสลาม และคริสต์จะแตกต่างกัน แต่ต่างมุ่งเน้นการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานที่ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ” งานวิจัยของพระสร้างชาติสิริ จารุณโณ (สุวรรณพุทธ) (2554). ยังระบุว่า “แม้พุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาจะมีข้อแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าและวิถีแห่งความรอด แต่ในมิติของจริยธรรมและการดำเนินชีวิต ทั้งสองศาสนาต่างก็เสนอแนวทางในการพัฒนาชีวิตภายใน ให้มนุษย์รู้จักตนเองและผู้อื่น มีเมตตา ความยุติธรรม และความเสียสละ ซึ่งเป็นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างกลมกลืนและสันติ”

นอกจากนี้ งานวิจัยของภัสสรฯ มณฑนาธรรม (2562) ชี้ว่า "แม้พระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาจะมีความแตกต่างกันในด้านหลักความเชื่อและพิธีกรรม แต่ทั้งสองศาสนาต่างก็มีแนวทางการพัฒนาชีวิตจิตวิญญาณที่เน้นการมีเมตตา การให้อภัย และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเฉพาะการสร้างสุขภาวะทางปัญญา อารมณ์ และจิตใจในหมู่ศาสนิกชน ซึ่งล้วนเป็นเป้าหมายร่วมในเชิงคุณธรรมที่สามารถส่งเสริมสังคมให้ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติในบริบทพหุวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน"

องค์ความรู้ใหม่

แม้ผลการวิจัยในข้อ 1 – 2 รวมทั้งข้อ 3 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบอุดมคติของพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก จะสะท้อนให้เห็นแนวคิดหลักที่ปรากฏอย่างแพร่หลายในระดับพื้นฐานของแต่ละศาสนาและเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปอยู่แล้ว แต่ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีได้อยู่เพียงในระดับของการสังเคราะห์หรือสรุปเนื้อหาเชิงทฤษฎีเท่านั้น หากแต่อยู่ที่การวิเคราะห์เชิงลึกและการถกเถียง “แก่นร่วม” ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทสังคมร่วมสมัย โดยเน้นคุณค่าเชิงจริยธรรมร่วมที่อยู่เหนือความแตกต่างด้านความเชื่อ โดยสามารถแจ่มแจ้งออกมาเป็นประเด็นสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

1. แก่นร่วมเชิงคุณธรรมข้ามศาสนา พบว่าโดยแก่นแท้ของทั้งสองศาสนา ต่างมุ่งไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ หรือความไม่สมบูรณ์ในชีวิต ผ่านการพัฒนาจิตใจและการฝึกฝนคุณธรรมภายใน เช่น ความเมตตา ความรัก การให้อภัย ความเสียสละ และการรับใช้ผู้อื่น ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้มิได้ผูกขาดอยู่กับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง แต่สามารถถือเป็น “คุณธรรมสากล” ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน

2. การประยุกต์ใช้จริยธรรมในชีวิตประจำวัน: จากการศึกษาพบว่า แนวคิดคุณธรรมร่วมนี้สามารถนำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เน้น “การฝึกตนเองทางกาย วาจา ใจ” ควบคู่กับ “ความรัก ความเมตตา และการรับใช้ผู้อื่น” ซึ่งเหมาะสมกับสังคมพหุวัฒนธรรมในปัจจุบัน อันเป็นการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทางศาสนาแบบดั้งเดิมกับวิถีชีวิตร่วมสมัยอย่างมีความหมาย

3. โมเดลคุณธรรมร่วมเพื่อสันติภาพในสังคม ผู้วิจัยขอเสนอ “โมเดลคุณธรรมร่วม” ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการเปรียบเทียบหลักคำสอนของสองศาสนา สู่การสร้างแบบแผนคุณธรรมที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในบริบทที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม องค์ความรู้นี้จึงมีคุณค่าทางวิชาการและทางสังคม โดยมีศักยภาพในการส่งเสริมการสร้าง ความเข้าใจ ยอมรับ และเคารพในความแตกต่าง รวมถึงการร่วมกันพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุขอย่างยั่งยืน

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้คือ การสังเคราะห์คุณธรรมร่วมจากพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาในเชิงปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดทางจริยธรรมร่วมสมัยที่สามารถนำไปใช้พัฒนาจิตใจและความสัมพันธ์ของมนุษย์ในบริบทสังคมที่หลากหลายได้อย่างแท้จริง

สรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์อุดมคติของการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พบว่า แม้ทั้งสองศาสนาจะมีหลักการ วิธีการ และกรอบความเชื่อที่แตกต่างกันโดยพื้นฐาน พระพุทธศาสนาเน้นการพึ่งตนเองด้วยการรู้แจ้งในสัจธรรมโดยใช้ปัญญา ส่วนคริสต์ศาสนานำความรักและศรัทธาต่อพระเจ้าในฐานะองค์แห่งความรอด แต่ทั้งสองต่างก็มีเป้าหมายร่วมคือการยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์ และดำรงชีวิตอย่างมีความหมายในแง่ของความดีงามที่ยั่งยืน ทั้งสองศาสนานำเสนอแนวทางที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการฝึกฝนชีวิตภายใน ไม่ว่าจะผ่านการเจริญสติ การรักษาศีล การภาวนาในพระพุทธศาสนา หรือการอธิษฐาน การรับศีลศักดิ์สิทธิ์ และการกระทำความดีในคริสต์ศาสนา แนวทางเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความบริสุทธิ์ทางจิตใจ ความรัก ความเมตตา และความเสียสละเพื่อส่วนรวม

อุดมคติของชีวิตในทั้งสองศาสนาแม้จะแตกต่างกันในระดับโครงสร้างความเชื่อ แต่กลับมี “แก่นร่วม” ในทางจริยธรรมที่ทรงคุณค่า โดยต่างมุ่งหวังให้มนุษย์บรรลุสภาวะแห่งความสงบสุข สมบูรณ์ และหลุดพ้นจากความยึดมั่นในอัตตา ผ่านการพัฒนาตนทั้งในระดับบุคคลและสังคม จุดร่วมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าความต่างทางศาสนามีใช้อุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกัน หากแต่เป็นช่องทางแห่งการเรียนรู้และเกื้อกูลกันในมิติของจิตวิญญาณ ความเข้าใจในอุดมคติของกันและกันจึงไม่เพียงเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในโลกพหุวัฒนธรรมอย่างสันติ แต่ยังหล่อเลี้ยงคุณค่าที่เป็นรากฐานของมนุษยชาติร่วมกันอย่างแท้จริง อุดมคติของการดำเนินชีวิตในทั้งพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา แม้จะมีต้นกำเนิดมากกว่าสองพันปี แต่ยังคงคุณค่าและความร่วมสมัย การนำเสนอจุดร่วมสำคัญของอุดมคติในพระพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ที่สามารถใช้เป็นแนวทางและแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันกำลังเผชิญกับความหลากหลายของค่านิยมและวิกฤตศีลธรรม การน้อมนำอุดมคติทางศาสนาเหล่านี้มาใช้เป็น “เข็มทิศภายใน” หรือ “ประกาศนียบัตรทางจิตวิญญาณ” จึงเป็นทางเลือกที่ทรงพลังในการช่วยให้ผู้คนมีแนวทางดำเนินชีวิตที่มีความหมายและมีเป้าหมายที่ชัดเจน แม้อุดมคติทางศาสนาอาจดูเป็นเป้าหมายที่อยู่ไกลหรือเป็นภารกิจที่ยากจะบรรลุได้โดยง่าย แต่การมุ่งเดินตามแนวทางนั้นไม่เพียงเป็นการแสวงหาความสำเร็จทางจิตวิญญาณ หากแต่เป็นการดำเนินชีวิตที่ค่อย ๆ พัฒนาตนให้มีความรัก ความเมตตา พัฒนาปัญญา คุณธรรม และความกล้าหาญมากขึ้น ซึ่งถือเป็นพลังในการสร้างทั้งชีวิตภายในที่มีคุณค่าและความหมายต่อตนเอง อีกทั้งยังเสริมสร้างสังคมภายนอกให้งดงาม มีคุณธรรม และสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกพหุวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนตลอดไปได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ 1

1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยเสนอว่าควรมีการส่งเสริมให้องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ถูกนำไปเผยแพร่สู่สาธารณชนในรูปแบบที่เข้ากับยุคสมัย ทั้งในเชิงสื่อสาระ การจัดกิจกรรม และการออกแบบเนื้อหาเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน อาทิ การจัดหลักสูตรอบรมจริยธรรมข้ามศาสนา การใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย การผลิตรายการสื่อสาระและงานเสวนาที่เปิดพื้นที่ให้กับการเปรียบเทียบและแลกเปลี่ยนคุณธรรมร่วมในศาสนาต่าง ๆ ซึ่งจะเป็แนวทางในการสร้าง

ความเข้าใจระหว่างกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และยังเป็นรากฐานของการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยและองค์กรทางสังคมควรมีบทบาทในฐานะเวทีส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามศาสนา โดยเปิดโอกาสให้นักบวช นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป ได้ร่วมกันเสวนาหรือ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและขยายวงกว้างออกไป เพื่อค้นหาหรือศึกษา “จุดร่วมทางคุณธรรม” ที่ไม่เพียงเป็นรากฐานของศาสนาเท่านั้น แต่เป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นหัวข้อเกี่ยวกับ

2.1 ศึกษาวิเคราะห์อุดมคติของศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาซิกข์ เต๋า เซน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุม หลากหลาย และลึกซึ้ง เพิ่มมากขึ้น

2.2 การประยุกต์อุดมคติทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างชีวิตสันติสุข เพื่อการศึกษาเชิงคุณภาพในระดับชุมชน โรงเรียน หรือกลุ่มศาสนิกชน เพื่อช่วยให้ศาสนิกชนน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

วสิน อินทสระ. (2543). *ศีล สมาธิ ปัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.

ภัตตรา มณฑนาธรรม. (2562). *การศึกษาเปรียบเทียบการตระหนักรู้สุขภาวะของศาสนิกตามหลักพุทธศาสนา และคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บาทหลวงวุฒิเลิศ แห่งล้อม. (2555). *หลักธรรมคำสอนคาทอลิก อาสนวิหารพระหฤทัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่: โอภาสพิมพ์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระศราวุธ อภินโนโท (แสงพรหม). (2563). *การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะชีวิตที่ดีในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทและศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสร้างชาติสิริ จารุณโณ (สุวรรณพุทธ). (2554). *การศึกษาเปรียบเทียบหลักการเชื่อในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์ตามคตินักบุญออกัสติน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาส อินทปัญโญ (2558) *คู่มือมนุษย์ จัดพิมพ์เผยแพร่ เป็นอาจารย์บูชาท่านพุทธทาสภิกขุ นิทรรศการ: พุทธทาส พหุศาสตร์ศิลป์*. กรุงเทพฯ: NAWA Publishing.

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. (2556). *ชีวิตนี้น้อยนัก แต่ชีวิตนี้สำคัญนัก เนื่องในวโรกาสที่ ทรงเจริญพระชันษาครบ 100 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546) *รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) (2567) *ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่งดงาม* พิมพ์ครั้งที่

242. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

สรรเสริญ อินทร์ตัน ฐิตียา เนตรวงษ์ ศิริมา สุวรรณศรี สุริยะ เจียมประชาชนรากร และ จักรพันธ์ คำแก้ว.

(2562) *การศึกษาเปรียบเทียบหลักธรรมในศาสนาพุทธ อิสลามและคริสต์ เรื่องการอยู่ร่วมกัน อย่าง*

สันติสุข : ความรู้ ความเชื่อ การปฏิบัติและแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม

คนรุ่นใหม่. รายงานการวิจัย. (ม.ป.ท.): มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

เอ็น.แอล.วอร์เรน (2554) *หนทางแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: กบรณสาร.